

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.

פרק ראשון — סיפור קצר

פרק שני — דרמה

פרק שלישי — רומאן ונובלה

פרק רביעי — שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)

פרק חמישי — שיר שלא נלמד

משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק — 28 נקודות).

הפרק הרביעי (שירה — 28 נקודות = 14×2)

והפרק החמישי (שיר שלא נלמד — 16 נקודות)

הם חובה. עליך לענות על השאלות שבהם לפי ההוראות בכל פרק.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת יצירות.

ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה

שבחרת להשיב עליה.

(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.

(3) שים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון – סיפור קצר

אם בחרת בפרק זה, עליך לענות על שתיים מן השאלות 1-3 (לכל שאלה – 14 נקודות).

סיפורים מאת עגנון

1. האם הדמות המרכזית בסיפור מאת עגנון שלמדת היא מורכבת ורבת פנים או מתאפיינת בתכונה מרכזית אחת שמכתיבה את התנהגותה? נמק והדגם את דבריך.
בסס את תשובתך על התנהגות הדמות המרכזית בסיפור ועל היחסים שלה עם דמויות אחרות.

סיפורים עבריים ומתורגמים

- (שים לב: בסיפורים עבריים אין לכתוב על סיפורי עגנון ולא על הסיפור **אח קטן** מאת רונית מטלון)
2. לדברי הסופר עמוס עוז, פתיחת סיפור היא מעין חוזה בין הכותב לבין הקורא. הכותב מבטיח ולא תמיד מתכוון לקיים.
(עוז, ע' [1996]. מתחילים סיפור. ירושלים: כתר הוצאה לאור, עמ' 11)
 - אילו ציפיות או "הבטחות" מעוררת הפתיחה של סיפור קצר שלמדת? הסבר אילו פרטים בפתיחה מעוררים אותן.
האם ציפיות אלה מתממשות במהלך הסיפור או בסיומו? הסבר והדגם את דבריך.

אח קטן / רונית מטלון

3. עלילת הסיפור "אח קטן" נעה בין הווה לעבר.
הדגם כיצד הדבר בא לידי ביטוי בסיפור, והסבר את תרומתו לעיצוב דמותו של ניסו.

פרק שני – דרמה

אם בחרת בפרק זה, עליך לענות על אחת מן השאלות 4-13. (לכל שאלה – 28 נקודות).

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"; טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו", "רומיאו ויוליה"

4. על פי המחזה שלמדת (מחזה מאת סופוקלס או מחזה מאת שקספיר), הצג והסבר שני מאפיינים של הטרגדיה הקלסית.

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"

אנטיגונה

5. יש דמויות בטררגדיה הרואות באנטיגונה דמות פורעת חוק, ויש דמויות המעריכות את מעשיה.
א. הסבר והדגם קביעה זו. בסס את דבריך על שתיים מן הדמויות בטררגדיה (גם המקהלה יכולה להיחשב לדמות). (18 נקודות)
ב. לדעתך, האם אנטיגונה היא פורעת חוק או אישה הראויה להערכה? הסבר והדגם את דבריך. (10 נקודות)

אדיפוס המלך

6. "שלב ההיפוך" הוא השלב שבו הגיבור הטרגי מגיע לידיעה וגם מיידרדר מהצלחה לכישלון.
תאר שלב זה בטררגדיה "אדיפוס המלך", והסבר את תרומתו לבניית המשמעות הטרגית של המחזה.

טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו", "רומיאו ויוליה"

המלט

7. אפיין את יחסיו של המלט עם נשים בטררגדיה, ובסס את דבריך על שתי סצנות.
הסבר מה יחסים אלה מלמדים על דמותו של המלט ועל מצבו הנפשי.

המלך ליר

8. לפניך קטע העוסק בטררגדיה "המלך ליר". קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.
בפתיחת המחזה מוצג גיבור העומד לעשות צעד גורלי: להוציא את עצמו במו ידיו מן ההקשר החברתי שבו הוא חי [...] הוא עומד לוותר על מלכות ממשית ולהותיר בידיו רק את התואר "מלך" [...]
(על פי פריי, נ' [1986]. המלך ליר: טרגדיה של בידור. בתוך ר' מזלי [עורכת],
המלך ליר ושקספיר: מבחר מאמרים [עמ' 86]. ירושלים: כתר)

מהו הצעד הגורלי בטררגדיה זו, ומה הן תוצאותיו? הסבר והדגם את דבריך.

מקבת

9. לפניך שני קטעים מן הטרגדיה ובהם דבריו של מקבת (בתרגום של מאיר ויזלטיר).
קטע (1) לקוח מראשית הטרגדיה וקטע (2) לקוח מאמצעה. קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

(1) מחשבתי, שבה יש רצח כהזיה בלבד,
מועזעת בי את כל האנושי,
עד שהשכל מסתתם מרב סכרות,
ורק הלא־קיים יש לו קיום.
[...]
אם הגורל רוצה שאני אמלך,
אולי יד הגורל תכתיר אותי
כלי שאנקף אצבע.

(2) הרחקתי לכת בשלולית הדם,
ואם אחדל, יקשה עלי לחזור

על פי קטעים אלה, הסבר את התפתחות דמותו של מקבת. בסס את דבריך על העלילה הטרגית.

אותלו

10. לפניך דבריו של אותלו (בתרגום של נתן אלתרמן) לפני התאבדותו. קרא אותם, וענה על השאלה
שאחריו.

לו תספרו בי כאשר הגני:
לבלי המתק דבר ובלי בקש רעות.
על איש ספרו שלא השכיל אהב,
אך רב מדי אהב; אשר אלי קנאה
לא שש, אך בבואה – עד נפש באה;
אשר במו ידו, כפרא בור, השליך
פנינה, יקרה מכל אוצרות השבט;

בדברים אלה אותלו מעיד על התנהגותו. הדגם קביעה זו על פי שתיים מן הסצנות במחזה,
והסבר כיצד מוצגת בהן דמותו של אותלו כגיבור טרגי.

רומיאו ויוליה

11. לפניך דבריו של לורנצו (בתרגום של רפאל אליעז) הנושא קינה על מות רומיאו ויוליה.
קרא אותם, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריהם.

וְאִם אֲשֶׁם אֲנִי כְּמִלּוֹא נִימָה
בְּפָרְעוֹת, שְׁנַתְּרֵגְשָׁה עָלֵינוּ,
יִטַּל הַצֶּדֶק אֶת יְמֵי וְקוֹנֵי
מַעַט לִפְנֵי זְמַנָּם, וַיְהִי שְׁלָל
בְּיַדִּי הָאֲכֹרִי שְׂבָחָקִים.

- א. הסבר והדגם מדוע לורנצו מרגיש אשם במותם של רומיאו ויוליה.
הבא מן המחזה סיבות נוספות להתפתחות הטרגיה של העלילה. (18 נקודות)
ב. האם, לדעתך, לורנצו אשם? הסבר והדגם את דברך. (10 נקודות)

מחזה מודרני (מן המאה ה-19 או מן המאה ה-20)

12. במחזות מודרניים רבים בא לידי ביטוי הרצון של האדם לזכות באהבה ובהכרה של הסביבה.
כיצד רצון זה בא לידי ביטוי במערכות היחסים במחזה המודרני שלמדת? האם רצון זה מתממש
במחזה? הסבר והדגם את דברך.
13. תאר שתי סצנות מרכזיות במחזה המודרני שלמדת. כיצד המתרחש בסצנות אלה מעצב את עולמן
של הדמויות ואת בחירותיהן? הסבר והדגם את דברך.

פרק שלישי – רומאן ונובלה

אם בחרת בפרק זה, עליך לענות על אחת מן השאלות 14-16 (לכל שאלה – 28 נקודות).

שים לב: על שאלות 14-15 תוכל לענות גם על פי אחד מן הרומאנים ברשימה שבשאלה 16.

14. חולשה – חוזק, ניכור – קרבה, גילוי – הסתרה, אפליה – שוויון וסובלנות.

בחר בשניים מצמדי ניגודים אלה, תאר כיצד הם באים לידי ביטוי ברומאן, והסבר את תרומתם לעיצוב הדמויות או לבניית היחסים ביניהן.

15. רומאנים רבים מתארים חוויות מכוונות המשנות את חייהן של הדמויות.

תאר שתי חוויות כאלה (שתי חוויות של דמות אחת או חוויה אחת של כל אחת משתי דמויות), וציין באיזה שלב בעלילת הרומאן הן מתרחשות.

הסבר את השפעתן של חוויות אלה על חיי הנפש ועל נסיבות החיים של הדמויות.

16. **שים לב:** על שאלה 16 תוכל לענות רק על פי אחד מן הרומאנים ברשימה שלפניך.

סיפור פשוט, עיר קסומה, ספר הדקדוק הפנימי, מר מאני, מקדמות, שירה, חיי נישואין, התגנבות יחידים, זיכרון דברים, והיום איננו כלה, החטא ועונשו, מאדאם בובארי, אנה קארנינה, המשפט, האמן ומרגריטה, אל המגדלור, בית בודנברוק, מאה שנים של בדידות, הקול והזעם, אור באוגוסט, הדבר

היקפו הרחב של הרומאן מאפשר לעסוק בשאלות של מוסר וחברה מנקודות מבט שונות. הצג שאלה כזאת שהרומאן שלמדת עוסק בה. הסבר את נקודות המבט השונות שבאמצעותן שאלה זו נידונה ברומאן (למשל מצבים שונים, עימותים בין דמויות או עמדת המספר).

פרק רביעי — שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה־20)

שים לב: פרק זה הוא חובה. ענה על שתיים מן השאלות 17-32:
על שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת ביאליק (שאלות 17-20),
ועל שאלה אחת משירת המחצית הראשונה של המאה ה־20 או משירת המחצית
השנייה של המאה ה־20 (שאלות 21-32) (לכל שאלה — 14 נקודות).

ענה על שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת ביאליק (שאלות 17-20).

שירת ימי הביניים

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לבי במזרח / יהודה הלוי

לְבִי בַּמִּזְרָח וְאַנְכִי בְּסוֹף מַעְרָב – / אֵיךְ אֶטְעֶמָה אֶת אֲשֶׁר אֲכַל וְאֵיךְ יַעֲרֵב?
אֵיכָה אֲשַׁלֵּם נְדָרֵי וְאַסְרֵי, בְּעוֹד / צִיּוֹן בְּחֶבֶל אֲדוֹם וְאֲנִי בְּכַבֵּל עֲרָב?
יִקַּל בְּעֵינַי עֲזוֹב כָּל טוֹב סִפְרָד, כְּמוֹ / יִקָּר בְּעֵינַי רְאוֹת עֲפֻרוֹת דְּבִיר נַחְרָב!

פרש את ההכרזה של המשורר בבית האחרון בשיר. בתשובתך כתוב גם על התרומה של הצימוד להבנת המשמעות של הכרזה זו.

הסבר את הקשר בין הכרזה זו ובין השאלות בבתים שלפניה, והדגם את דבריך.

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יפה נוף / יהודה הלוי

יִפֶּה נוֹף, מְשׁוֹשׁ תֵּבֵל, קָרְיָה לְמִלֶּךְ רָב, / לֵךְ נִכְסְפָה נֶפֶשׁ מִפָּאֲתֵי מַעְרָב!
הַמּוֹן רַחֲמֵי נִכְמָר כִּי אֶזְכְּרָה קֶדֶם, / כְּבוֹדֶךָ אֲשֶׁר גָּלָה וְנוֹף אֲשֶׁר חָרַב.
וּמִי יִתְּנֵי עַל כְּנָפֵי נְשָׁרִים, עַד / אֲרוּהָ בְּדַמְעָתִי עֶפְרָךְ וְיִתְעַרְבּ!
דִּרְשָׁתִּיךָ, וְאִם מִלֶּכְךָ אֵין בָּךְ וְאִם בְּמָקוֹם / צָרִי גִלְעָדֶךָ – נָחַשׁ שָׁרָךְ וְגַם עֶקְרָב.
הֲלֹא אֶת אֲבִנֶיךָ אֶחֱזוֹנִי וְאַשְׁקֶם / וְטַעַם רִגְבִּיךָ לִפִּי מִדְּבַשׁ יַעֲרֵב!

שיר זה מציג את הניגוד בין המצב של ציון בהווה ובין המצב שלה בעבר.

תאר והסבר באילו אמצעים נבנה ניגוד זה בשיר.

כיצד המשורר מבקש לגשר על ניגוד זה? הסבר והדגם את דבריך.

19. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הבא מבול / יהודה הלוי

הבא מבול ושם תכל תרבה? / ואין לראות פני ארץ תרבה,
ואין אדם ואין חיה ואין עוף – / תסף חפל ושכבו מעצבת?
ובראות הר ושוחה לי מגוחה, / וארץ הערבה לי ערבה.
ואשגית לכל עבר – ואין כל, / אבל מים ושמים ותבה,
5 וליתן בהרתיחו מצולה, / ואחשב כי תהום יחשב לשיבה.
ולב הים יכחש באניה, / כאלו היא ביד הים גנבה!
וים ינעף – ונכשי תעלו, כי / אלי מקדש אלהיך קרבה.

תאר את חוויית המסע של המשורר בים, והסבר כיצד היא מעוצבת בשיר זה.

שירת ביאליק

20. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לבדי / חיים נחמן ביאליק

כלם נשא הרוח, כלם סחף האור,
שירה חדשה את-בקר חייכם הרנינה;
ואני, גחל רך, נשפכתי מלב
תחת כנפי השכינה.

בדד, בדד נשארתי, והשכינה אף-היא
כנף ימינה השבורה על-ראשי הרעידה.
ידע לבי את-לבה: חרד חרדה עלי,
על-בנה, על-יחידה.

כבר נתגרשה מכל-הנאות, רק-עוד
פנת סתר שוממה וקטנה נשארה –
בית-המדרש – ותמכס בצל, ואהי
עמה יחד בצרה.

מערכת היחסים בין המשורר לשכינה מבטאת את הקונפליקט הפנימי שלו.

הסבר והדגם קביעה זו.

בתשובתך כתוב גם על שתיים מדרכי העיצוב של קונפליקט זה בשיר.

ענה על שאלה אחת משירת המחצית הראשונה של המאה ה-20 או על שאלה אחת משירת המחצית השנייה של המאה ה-20 (שאלות 21-32).

שירת המחצית הראשונה של המאה ה-20

שירי רחל

21. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

רק על עצמי / רחל

רק על עצמי לספר ידעתי.
צר עולמי כעולם נמלה,
גם משאי עצמתי כמוה,
רב וכבד מכתפי הדלה.

גם את דרכי – כדרכה אל צמרת –
דרך מכאוב ודרך עמל,
יד ענקים זדונה ובוטחת,
יד מתבדחת שמה לאל.

כל ארחותי הליו והדמיע
פחד טמיר מיד ענקים.
למה קראתם לי, חופי הפלא?
למה כזבתם, אורות רחוקים?

באמצעות תיאור המרחב הפיזי המשוררת מבטאת את מצבה בעולם.
הסבר והדגם קביעה זו.

22. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

פְּגִישָׁה חֲצִי פְּגִישָׁה / רחל

פְּגִישָׁה, חֲצִי פְּגִישָׁה, מִכָּט אֶחָד מְהִיר,
קִטְעֵי נִיבִים סְתוּמִים — זֶה דִּי...
וְשׁוֹב הַצִּיף הַכֹּל, וְשׁוֹב הַכֹּל הַסָּעִיר
מִשְׁבֵּר הָאֵשׁר וְהַדָּוִי.

אף סֶכֶר שִׁכְחָה — בְּנִיתִי לִי מִגֵּן —
הִנֵּה הִיא כְּלֹא הִיא.
וְעַל בְּרָכִי אֶכְרַע עַל שְׁפַת אָגַם סוּאֵן
לְשִׁתּוֹת מִמֶּנּוּ לְרוּיָה!

תאר את תמונת הסיום בשיר, והסבר את הקשר בינה ובין התהליך הרגשי שהמשוררת חווה.

23. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

בְּאַחַד גִּלְגּוּלֵי / רחל

הִהְיִיתִי חַיָּה בֵּין חַיּוֹת הַשָּׂדֶה
בְּיָמִים רְחוּקִים, בְּאַחַד גִּלְגּוּלֵי?
וּמֵאֲזוּ לִי קִרְבַּת הָאָחוֹת לְחַי
וְאֵימַת הָאָדָם הָרוּדָה?

אֶפְרַת הַנוֹצֶה וְחִסְרַת הַמִּגֵּן
גִּלְגָּלֶה-פְּרָפְרָה בִּי נִשְׁמַת צָפוֹר?
מִנְגִּינָה עֲגוּמִית, אֶתְבַּת הַדְּרוֹר —
הֵן מִמֶּנָּה, מִמֶּנָּה שְׁתִּיָּהֵן.

וְאוּלֵי בְּגִלְגּוּל הֶרְחוֹק-קָדוּם
הִיִּיתִי גְבֻעַל-עֲשָׂבִים יִרְמָק?
וְלִכֵּן בְּאִמִּי-אֲדָמָה אֲדַבֵּק,
וּמִנוּחֵי בְחִיקָה הַשְּׁחוּם.

באמצעות תיאור החי והצומח המשוררת מאפיינת את עולמה ואת אישיותה.

הסבר והדגם קביעה זו.

24. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מיכל / רחל

ותאהב מיכל בת־שׂאול את־דוד — — ותבן
(ש"א י"ח, כ'; ש"ב ר, ט"ז)

מיכל, אֲחוֹת רְחוּקָה! לֹא נִתַּק חוּט הַדּוּרוֹת,
לֹא שָׁלְטוּ בְּכַרְמֶךָ חֲבוּגָה תְּרַלִּי הַזֶּמֶן,
עַל כְּתָנֶת מְשִׁיךָ לֹא דָחוּ פְּסִי אֲרָגְמָן
וְאַלְצוּל אֲצָעֵדוֹת וְהִבֵּךְ עוֹד הָאֵזֶן תִּקְלֹט.

לֹא אַחַת רְאִיתִיךָ נִצְבֶּת לִיד הָאֶשְׁנָב,
בְּעֵינֶיךָ הִיכָּה מְהוֹלִים גִּאּוֹה וְרֹד;
מיכל, אֲחוֹת רְחוּקָה, אֲנִי עֲצוּבָה כְּמוֹךָ,
כְּמוֹךְ נְדוּנָתִי לָבוֹז לְאִשָּׁר אֶהֱב.

מה מייצגת דמותה של מיכל בת שאול בעיני המשוררת?
באילו דרכים המשוררת מקרבת את מיכל לעולמה? הסבר והדגם את דבריך.

שירת המחצית השנייה של המאה ה־20

אם בחרת לענות על חלק זה, ענה על שאלה אחת בנושא שלמדת.

זהויות

25. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

יונתן / יונה וולך

אָני רָץ עַל הַגָּשֶׁר
וְהַיְלָדִים אַחֲרֵי
יוֹנָתָן
יוֹנָתָן הֵם קוֹרְאִים
קֶצֶת דָּם
רַק קֶצֶת דָּם לְקִנּוּת הַדְּבִשׁ
אָני מְסַפֵּים לְחוּר שֶׁל נֶעֱמַ
אֲבָל הַיְלָדִים רוֹצִים
וְהֵם יְלָדִים
נֶאֱנִי יוֹנָתָן
הֵם כּוֹרְתִים אֶת רֹאשִׁי בְּעֶנֶף
גְּלַדְיוֹלָה וְאוֹסְפִים אֶת רֹאשִׁי
בְּשָׁנִי עֲנִפִי גְלַדְיוֹלָה וְאוֹרְזִים
אֶת רֹאשִׁי בְּגִיר מְרֹשָׁרֵשׁ
יוֹנָתָן
יוֹנָתָן הֵם אוֹמְרִים
בְּאַמַּת תְּסַלַח לָנוּ
לֹא תֵאָרְנוּ לְעֶצְמָנוּ שְׂאֵתָה כְּזֶה.

לפניך שורות הלקוחות מן השיר:

אֲבָל הַיְלָדִים רוֹצִים

וְהֵם יְלָדִים

נֶאֱנִי יוֹנָתָן

פרש אותו, והסבר את משמעותן בהקשר הכללי של השיר.

26. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אודיסס / חיים גורי

ובשובו אל עיר מולדתו מצא ים
ודגים שונים ועשב צף על הגלים האטניים
ושמש נחלשת בשולי שמים.

טעות לעולם חוזרת, אמר אודיסס בלבו העיף
וחזר עד פרשת-הדרךים הסמוכה לעיר השכנה,
למצא את הדרך אל עיר מולדתו שלא היתה מים.

הלך עיף כחולם ומתגעגע מאד
בין אנשים שדברו יונית אחרת.
המלים שנטל עמו כצידה לדרך המסעות, גועו בינתיים.
רגע חשב כי נרדם לימים רבים
וחזר אל אנשים שלא תמהו בראותם אותו
ולא קרעו עיניים.

הוא שאל אותם בתנועות והם נסו להבין אותו
מתוך המרחקים.
הארגמן הסגיל והלך בשולי אותם שמים.

קמו המבגרים ונטלו את הילדים שעמדו סביבו במעגל
ומשכו אותם.
ואז אחר אור הצהיב בבית אחר בית.

בא טל וינרד על ראשו.
באה רוח ונשקה לשפתיו.
באו מים ושטפו רגליו כאבריקליה הזקנה
ולא ראו את הצלקת.
והמשיכו במורד בדרך המים.

תאר את ההבדל בין השיבה של אודיסס בשיר זה ובין השיבה של אודיסאוס בסיפור
המיתולוגיה מאת הומרוס, והסבר את התרומה של הבדל זה להבנת משמעות השיר.

הדגם את דברך.

מה זאת אהבה?

27. לפניך שיר מאת אברהם חלפי המתחיל במילים "עטור מצחך זהב שחור". קרא אותו וענה על השאלה שאחריו.

בית 1	עטור מצחך זהב שחור. (אינני זוכר אם כתבו כך בשיר). מצחך מתחרז עם עינים ואור. (אינני זוכר אם חרזו כך בשיר). אף למי שתהיי – חיי מלאי שיר.	בית 4	שוכנת נפשי בין כתלי ביתך. ושבויה בין כתליך ממני נפרדת עת אני בגופי נפרד ממך.
בית 2	חלוקה הנרד צמרירי נרד. את בו מתעטפת תמיד לעת ליל. לא הייתי רוצה להיות לך אח, לא נזיר מתפלל לדמותו של מלאך ורוצה חלומות עגומים של קדשה – ולמולו את, אשה.	בית 5	פרוש חלומי כמרבד לרגליך. צעדי, אהובה, על פרחיו פסיעותיך. לבשי חלוקה הנרד לעת ליל. עוד מעט ואבא אליך
בית 3	את אוהבת להיות עצובה ושוקת, להקשיב לספור על קרוב, על רחוק. ואני שלא פעם אביט בך בשקט, אין קול ודברים, שוכח הכל על אודות אחרים.	בית 6	ומצחך העטור זהב שחור יקרב אל שפתי כחרוז אל שיר. אז אלחש באזניך עד בקר, עד אור, כשכור: עטור מצחך זהב שחור.

פרש את הבית השני בשיר.

האם בית זה משקף את יחסו של המשורר לנמענת, כפי שהוא בא לידי ביטוי בשיר כולו?
נמק והדגם את דבריך.

28. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כִּי אֶהְבֶּה הִיא צֶרֶף / פרץ־דרור בנאי

כִּי אֶהְבֶּה הִיא צֶרֶף
וְצֶרֶף הוּא כָּאֵב
רְבוּת הֵן הַפְּעָמִים שֶׁכָּאֲבֵנוּ
וְרְבוּת הֵן עוֹד יוֹתֵר הַפְּעָמִים
שֶׁנּוֹתְרָנוּ חֲצוּיִים מְשׁוּם שׁ –
בְּמִרְכָּבַת הָאֶהְבָּה הַשְּׁנִיִּים הֵם אֶחָד
וְאֶחָד לְבָדוֹ הוּא בֶּק חֲצִי

כָּכָל שְׁרוּחַ הַשְּׁלִים אֶת רוּחִי
לְמִשְׁק מַחְצִיתוֹ הַשְּׁתוּקָה עָפְרִי
כִּי שָׁעַל כָּל לִילָה
שֶׁבִּיגִינוּ עֶבֶר שְׁחֹר שָׁב וְהַפְּצִיעַ
וְלֵב אִשָּׁר בִּיפִי עוֹד נִפְקָח
אֵינָנו שְׁרִיר בְּלֶבֶד
מִצְעוֹ פֶּתַח לִית עוֹלָם יָרֵחַב

הסבר והדגם כיצד הכמיהה של שני האוהבים לאיחוד באה לידי ביטוי בשיר.

לחיות בארץ־ישראל

29. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

תִּירִים / יהודה עמיחי

בְּקוּרֵי אֲבֵלִים הֵם עוֹרְכִים אֶצְלָנוּ,
יוֹשְׁבִים בֵּיד וְשֵׁם, מְרַצִּינִים לֵיד הַכֶּתֶל הַמַּעֲרָבִי
וְצוֹחֲקִים מֵאַחֲרֵי וִילּוֹנוֹת כְּבָדִים בְּחֶרֶרִי מְלוֹן,

מִצְטַלְמִים עִם מֵתִים חֲשׂוּבִים בְּקֶבֶר רַחֵל
וּבְקֶבֶר הָרָצֵל וּבְגִבְעַת הַתְּחַמֶּשֶׁת,
בוֹכִים עַל יָפִי גְבוּרַת נַעֲרֵינוּ
וְחוֹשְׁקִים בְּקִשְׁיוֹת נַעֲרוֹתֵינוּ
וְתוֹלִים אֶת תַּחְתּוֹנֵיהֶם
לִיְבוּשׁ מְהִיר
בְּאִמְבִּטְיָה כְּחֹלָה וְצוֹנְנָת.

פַּעַם יִשְׁכַּתִּי עַל מַדְרָגוֹת לֵיד שַׁעַר בְּמִצְוֹדֵת דָּוִד, אֶת שְׁנֵי
הַסֵּלִים הַכְּבָדִים שֶׁמֵּתִי לֵידִי. עֲמֶדָה שֶׁם קְבוּצַת תִּירִים
סָבִיב הַמְדִּירֵךְ וְשִׁמְשֵׁתִי לָהֶם נִקְדַּת צִיּוֹן. "אַתֶּם רוֹאִים
אֶת הָאִישׁ הַזֶּה עִם הַסֵּלִים? קִצַּת יְמִינָה מֵרָאשׁוֹ נִמְצְאָת
קִשָּׁת מִן הַתְּקוּפָה הָרומִית. קִצַּת יְמִינָה מֵרָאשׁוֹ". אֲבָל
הוּא זֶה, הוּא זֶה! אֲמַרְתִּי בְּלִפְנֵי: הַגָּאֹלָה תְּבוֹא רַק אִם יִגִּידוּ
לָהֶם: אַתֶּם רוֹאִים שֶׁם אֶת הַקִּשָּׁת מִן הַתְּקוּפָה הָרומִית?
לֹא חֲשׂוֹב: אֲבָל לֵידָהּ, קִצַּת שְׁמָאלָהּ וּלְמִטָּה מִמֶּנָּה, יוֹשֵׁב
אָדָם שֶׁקָּנָה פְּרוֹת וִירְקוֹת לְבֵיתוֹ.

מהי הביקורת המובעת בשיר? הסבר כיצד ביקורת זו מעוצבת בשיר.

30. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אהבת הארץ / יצחק לאור

וְאֵין בְּאַרְץ הַזֹּאת שׁוֹם דְּבַר יָפֶה? אַתָּה שׁוֹאֵל
אוֹתִי וְאֵנִי מְשִׁיב: בְּחִיפָה, בְּמוֹרֵד הַכְּרֵמֶל גֶּרָה אַחַת
קוֹרְאִים לָהּ יַעֲלֵ (לְחֹבֵר שְׁלֵה, אֲנִי חוֹשֵׁב, קָרָאוּ מִיכָאֵל
אוֹ סוּהִיל) בְּסוּרְגֵי הַבְּרֹזֶל, בְּסִבְכָּה שְׁמַעֲלֵ מִטָּתָהּ, מִשְׁתַּרְגֶּת גֶּפֶן
סְמִיכָה. כָּל הָאֲכִיב הַתַּפְתָּח שֶׁסְּמָדָר וּבִקְיֹץ שֶׁעָבַר (לְמַשָּׁל)
הָיָה מִמֶּשׁ בְּתוֹךְ הַחֹדֶר שְׁנֵי אֲשָׁכּוּלוֹת עֲנָבִים כְּבָדִים מְרֹב
עָסִיס. בְּבֹקֶר הַתְּמוּגָגוּ סְבִיבָם חֲמֵשׁ דְּבוּרִים זָהָב לֹא
מִזִּיקוֹת בְּאוֹר הַחֶסֶם וְאַחֲרֵי הַצְהָרִים צָנְנָה אוֹתָם רוּחַ
מִן הַיָּם, שְׁנֵי אֲשָׁכּוּלוֹת אֲדָמִים, בִּימִים אֲפִלִּים וּבִלְיִלוֹת
בוֹהָקִים. בְּכָל מְקוֹם שָׁבוּ אֲנִי הוֹלֵךְ, לֹא חָשׁוּב מָה אֲנִי
שׁוֹמֵעַ אוֹ אוֹמֵר, מָה אֲנִי רוֹאֶה וּמְסַפֵּר, מָה עוֹנֶה
וְשׁוֹאֵל, אֲנִי יָכוֹל לִרְאוֹת לִי אוֹתָם בְּחִלּוֹן הַמְּסָגָר
שֶׁל יַעֲלֵ, שְׁנֵי אֲשָׁכּוּלוֹת בּוֹעֲרִים בְּמוֹרֵד הַכְּרֵמֶל

מה מאפיין את אהבת הארץ על פי שיר זה? הסבר והדגם את דבריך.

שירים בעקבות השואה

31. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

טיוטת הסכם לשלומים / דן פגיס
טוב טוב, אֲדוֹנִים הַזֵּעָקִים חָמֵס כְּתָמִיד,
פְּעִל־נֶס טוֹרְדָנִים,
שָׁקֵט!
הַכֹּל יִחְזַר לְמָקוֹמוֹ,
סְעִיף אַחֵר סְעִיף.
הַצֵּעָקָה אֶל תּוֹךְ הַגֶּרוֹן.
שְׁנֵי הַזָּהָב אֶל הַלֶּסֶת.
הַפֶּחַד.
הַעֲשֹׂן אֶל אַרְבּוֹת הַפֶּחַ וְהַלָּאָה וּפְנִימָה
אֶל חֲלָל עֲצָמוֹת,
וּכְבֹּר תִּקְרְמוּ עוֹר וְגִידִים וְתַחֲיוּ,
הִנֵּה עֲדִין תַּחֲיוּ לָכֶם,
יוֹשְׁבִים בְּסֻלּוֹן, קוֹרְאִים עֵתוֹן עֶרֶב.
הִנֵּה הַנֶּכֶם! הַכֹּל בְּעוֹד מוֹעֵד.
וְאַשֶּׁר לְכּוֹכֵב הַצָּהָב: מִיָּד יִתְּלֵשׁ
מֵעַל הַחֲזָה
וַיִּהְגֵּר
לְשִׁמִּים.

פגיס לא בכה. וגם הקורא לא בוכה אתו. אבל הלעג בהריפתו מכה בנו [...] מזעזע אותנו.

(בן, מ' [8 ביולי 2016]. לא ניחשו אפילו את פני, הארץ)

הסבר כיצד בא לידי ביטוי הלעג החרוף בשיר "טיוטת הסכם לשלומים"? הסבר והדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 19/

32. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אבא ואמא הלכו לקולנוע, אילנה יושבת לבד
בכורסה ומעיינת בספר אפור / מאיר ויזלטיר

היא מדפדפת, דוידים ערמים
רצים ערמים ורזים כל־כָּף,
וגם דודות עם הטוסיק בחוץ
ואנשים בפיוז'מות כמו בתיאטרון
ומגני־דוד מבד.
וכלם כל־כָּף מלערים ורזים,
ועינים גדולות כמו לעופות.

זה נורא משנה וכל־כָּף אפר. ואילנה יש לה עפרונות אדמים
וכחלים וירקים וצהובים וורדים.
אז היא הולכת לתדר שֶׁלָּה
ומביאה את כל העפרונות היפים
ומציירת בחשק גדול
לכלם משקפים ופרצופים מצחיקים.
וביחוד לילד הקרן הרזה
היא עושה לו שפם ענקי אדם כזה
ובסוף השפם עומדת צפור.

בשיר זה מובאת נקודת המבט של הילדה אילנה. מהי התרומה של נקודת מבט זו לבניית משמעות השיר? הסבר והדגם את דבריך.

פרק חמישי – שיר שלא נלמד

שים לב: פרק זה הוא חובה. ענה על שאלה 33 (16 נקודות).

33. לפניך השיר "חדשות מדי שעה" מאת אדם זגייבסקי. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

חדשות מדי שעה / אדם זגייבסקי

תרגום: דוד וינפלד

הרדיו מְשַׁדֵּר חֲדָשׁוֹת מְדֵי שְׁעָה.
הַמְּקִינִים יוֹדְעִים הַכֹּל; לֹא יִתְכַּן,
כְּמִדָּמָה, שְׂכָל שְׁעָה וְשְׁעָה
הַתְּהַרְגִי, תִּגְנֹב, תִּרְמָחַ. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן
כִּי הוּא, הַשְׁעוֹת, כְּמוֹ אֲרִיּוֹת, מוֹרְפוֹת
אֶת מְלֵאֵי הַחַיִּים. הַמְּצִיאוֹת מוֹכִירָה
מְוֹדֵר שְׁמִרְפָּקִיו מִשְׁפָּשָׁפִים. מִי
שְׁמֹאזִין לְחֲדָשׁוֹת אֵינּוּ יוֹדְעִי, כִּי
בְּקִרְבָּת מְקוֹם, בְּגֹז הָרֶטֶב מוֹגֶשֶׁם
מְטִיל חֲתָלְתוֹל אֶפֶר וּמִשְׁתַּעֲשָׁע,
נֶאֱכָק בְּגִבְעוּלֵי עֵשֶׂב קָשִׁים.

מהי עמדתו של המשורר בנוגע להקשבה לשידורי החדשות "כל שעה ושעה"?
באילו דרכים הוא מבטא את עמדתו? הסבר והדגם את דבריך.
בתשובתך כתוב גם על תמונת הסיום של השיר.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך